

УДК 342.511

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.88.1.16>

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СТАТУСУ ГЛАВИ ДЕРЖАВИ У НІМЕЧЧИНІ, ФРАНЦІЇ ТА ПОЛЬЩІ

Берч В.В.,
*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного права
та порівняльного правознавства,
юридичний факультет,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
ORCID: 0000-0002-3837-4724*

Марушка М.Т.,
*студентка 2-ого курсу денної форми навчання,
юридичний факультет,
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»*

Берч В.В., Марушка М.Т. Порівняльний аналіз статусу глави держави у Німеччині, Франції та Польщі.

У статті досліджується конституційно-правовий статус глав держав Німеччини, Франції та Польщі у контексті їхньої ролі в механізмі державного управління. Визначено главу держави як центральний елемент у структурі державної влади, від компетенції якого залежить характер держави, її форма правління та політичний режим.

Проведено аналіз історичної еволюції цього інституту, починаючи від сакрального уособлення волі Бога до сучасного демократичного представника інтересів народу. Визначено, в історії Німеччини, Франції та Польщі становлення інституту глави держави відбувалося в умовах особливих соціальних, політичних та правових традицій. Кожна із досліджуваних держав пережила різні політичні режими, які сформували особливості сучасного конституційно-правового статусу президентів. На сьогодні порядок обрання та припинення повноважень глав держав у цих країнах має специфічні особливості, зокрема, це стосується вікового цензу кандидатів на посаду президента, права на самовисування, нормативних обмежень щодо сумісництва посад, а також порядку та підстав застосування процедури імпічменту.

Виявлено, що у Німеччині президент виконує переважно репрезентативні функції з обмеженим політичним впливом, тоді як канцлер є фактичним керівником держави. У Франції та Польщі президенти володіють ширшими повноваженнями, особливо у сфері оборони, зовнішньої політики та виконавчої влади. Виявлені відмінності пояснюються специфікою історичного розвитку, традиціями та особливостями політичної культури кожної з держав.

Встановлено, з одного боку, поняття «глава держави» можна вважати родовим, оскільки якщо не отримати статус президента і монарха, відповідно не можна отримати статус глави держави. Особа, яка стає президентом або монархом, відповідно стає на верхівці державного механізму, тобто стає главою держави. З іншого боку, президент та монарх мають повноваження, значно ширші, ніж передбачає статус глави держави. Наголошено, враховуючи, що глава держави взаємодіє з усіма гілками влади – законодавчою, виконавчою і судовою, – його статус є маркером рівня демократичності, централізації чи децентралізації влади в державі, а також відображає загальну модель політичного управління.

Ключові слова: глава держави, виконавча влада, вибори, виборча система, форма правління, республіка, державне управління.

Berch V.V., Marushka M.T. Comparative analysis of the status of heads of state in Germany, France and Poland.

The article examines the constitutional and legal status of the heads of state in Germany, France, and Poland within the context of their role in the state governance mechanism. The head of state is defined as a central element in the structure of state power, whose competence significantly influences the nature of the state, its form of government, and political regime.

The study analyzes the historical evolution of this institution, tracing its development from a sacred embodiment of divine will to the contemporary democratic representative of the people's interests. It is established that in Germany, France, and Poland, the development of the institution of the head of state occurred under specific social, political, and legal traditions. Each of these states has experienced various political regimes, which shaped the distinctive features of the modern constitutional and legal status of their presidents. Currently, the procedures for electing and terminating the powers of heads of state in these countries demonstrate particular differences, including age qualifications for presidential candidates, provisions for self-nomination, normative restrictions on combining offices, and procedures and grounds for impeachment.

The research reveals that in Germany, the president primarily performs representative functions with limited political influence, whereas the chancellor serves as the actual head of government. In contrast, the presidents of France and Poland possess broader powers, especially in defense, foreign policy, and executive authority. These identified differences can be explained by each country's unique historical development, traditions, and peculiarities of political culture.

On the one hand, the concept «head of state» is considered generic, as acquiring the status of president or monarch inherently places an individual at the top of the state mechanism. On the other hand, presidents and monarchs often hold powers exceeding those typically defined by the status of head of state. The article emphasizes that, given the head of state interacts with all branches of power—legislative, executive, and judicial—their status serves as an indicator of the level of democracy, centralization or decentralization of state power, and reflects the overall model of political governance.

Key words: head of state, executive power, elections, electoral system, form of government, republic, state governance.

Постановка проблеми. Статус глави держави у структурі державного механізму є предметом значного наукового інтересу, оскільки цей інститут займає центральне місце в ієрархії державної влади. Характер держави, її форма правління та політичний режим значною мірою залежать від обсягу компетенції глави держави, порядку його обрання та тривалості перебування на посаді. Глава держави суттєво впливає на забезпечення ефективного функціонування державних інститутів і рівень суспільного добробуту.

Особливий інтерес викликає аналіз статусу глав держав у Німеччині, Франції та Польщі, які належать до романо-германської правової сім'ї. Концепція та розуміння ролі глави держави у цих державах змінювалися внаслідок специфічних історичних подій та етапів розвитку державності. На сучасному етапі зазначені держави мають республіканську форму правління, однак впливовість президентів у кожній із них є різною, що відображає відмінності в їхніх конституційних моделях та політичних традиціях. Проведення порівняльного аналізу статусу глав держав саме цих держав дозволяє виявити спільні та відмінні риси цього інституту, а також сформулювати прогнози щодо його подальшої еволюції не тільки в Німеччині, Франції та Польщі, але і також у інших провідних державах світу.

Стан опрацювання проблематики. У дослідженні різних аспектів цієї теми було використано праці таких вчених як: Д.М. Белов, Ю.М. Бисага, О.Т. Волошук, Г.В. Задорожня, М.І. Марчук, А.С. Романюк, В.В. Сухонос.

Метою статті є порівняння статусу глави держави Німеччини, Франції та Польщі через дослідження теоретичного аспекту терміну «глава держави», історичного аспекту становлення цього феномену, порядку обрання та припинення повноважень глав держав, обсягу їх повноважень.

Виклад основного матеріалу. Ще з часів початку формування перших державних утворень ключовим питанням поставало саме хто буде очільником цього утворення. Тобто, ще з давня заклалося поняття, що певну групу осіб, яка об'єдналася через проживання на певній території, задля спільної мети повинен хтось очолити. Якщо цього не станеться, то у цій групі виникне хаос і вона буде приречена на загибель. Тож з часів виникнення перших держав почав формуватися

інститут глави держави. Звичайно, тодішнє сприйняття глави держави відрізнявся від сучасного сприйняття і як термін не використовувався.

Вперше термін «глава держави» було згадано у Конституційній хартії Франції 1814 року. Цим документом також зазначалося основні прерогативи кожної з гілок влади, зокрема й короля як глави держави [1, с. 17].

Для повного розуміння глави держави в цілому варто звернутися до історичного аспекту його становлення. З початку утворення держав влада правителя вважалася сакральною, а його роль у державі ототожнювалося до розуміння «виконання волі Бога на землі». Але із запровадженням виборних механізмів таке розуміння зникло. Філософи того часу почали формувати вимоги, якими повинні бути наділені очільники держав. Зокрема, висувалися такі вимоги як високі морально-етичні якості, наділеність гострим розумом, певний віковий та територіальний ценз. Не менш важливим є твердження про те, що влада правителя повинна обмежуватися законами тієї держави. Ці міркування лягли в основу формування вимог до глав держав сучасності [2, с. 24–28].

Згодом суспільство розділилося щодо характеру походження влади правителя. Зокрема, були прихильники як релігійної так і світської теорії походження влади глави держави. Прихильники релігійної теорії спиралися на те, що влада правителя походить від Вищих сил. Вже за світською теорією вважалося, що влада до правителя переходить відповідно до волевиявлення виборців, або ж схожа на свого роду договір з народом, згідно з яким глава держави має дбати про добробут свого народу, в той час народ має коритися його волі [2, с. 29–36].

Якщо розглядати історію становлення глави держави у Німеччині за період її існування як держави, то можна простежити як влада переходила від короля до президента, а згодом і до рейхсканцлера. Зараз Німеччину очолює Президент, проте він має значно слабшу владу, ніж канцлер. Вже у Франції історія становлення глави держави була багатоаспектною. Оскільки досить за короткий період розвитку держави главою були король, який мав необмежені повноваження, які згодом скоротили, колективний орган – Директорія, консули, імператор та президент. У Польщі становлення інституту глави держави пройшло шлях від короля до президента. Проте, в певні історичні періоди в державі не було очільника [2, с. 121–134]. Ці всі зміни свідчать про те, що з розвитком суспільних відносин в державі змінювалися й форми правління, відповідно змінювалося й саме розуміння глави держави.

Варто звернути увагу на теоретичний аспект поняття «глави держави». Саме поняття є збірним, оскільки складається з «інституту глави держави» та «статусу глави держави». Вони співвідносяться між собою, відповідно як форма та зміст, а отже, через статус глави держави виражається інститут глави держави [3, с. 19]. В більшості країн світу глава держави сприймається як одноособовий орган, який не схожий на інші органи в державному механізмі та відіграє в ньому значну роль. Проте, очолювати державу може також і колегіальний орган.

Досить часто можна почути, що на чолі держави стоїть президент або державу очолює монарх. І звідси виникає питання про співвідношення понять «глава держави» та «президент» або «монарх». Якщо проаналізувати це, то можна помітити, що між науковцями існує певна розбіжність. Професор В.В. Сухонос аргументує, що поняття «президент» та «монарх» є ширшим, ніж поняття «глава держави», тобто не родовими відносно одне одного. Оскільки, президент може бути як главою держави, так і главою виконавчої влади, або як передбачено статтею 5 Конституції Франції бути арбітром в державі, або взагалі мати не визначений конституційно-правовий статус як у ФРН. Також президент та монарх сприймаються більше як національні лідери [3, с. 15–19; 4, с. 5].

Вже науковці Д.М. Белов та Ю.М. Бисага вважають, що поняття «глава держави» можна вважати родовим відносно поняття «президент». Оскільки, глава держави займає вище місце в системі державних органів й представляє державу на міжнародній арені, власне, що й притаманне президенту та монарху [1, с. 32].

З одного боку, поняття можна вважати родовим, оскільки якщо не отримати статус президента і монарха, відповідно не можна отримати статус глави держави. Особа, яка стає президентом або монархом, відповідно стає на верхівці державного механізму, тобто стає главою держави. З іншого боку, президент та монарх мають повноваження, значно ширші, ніж передбачає статус глави держави. Але це не означає, що ці назви не є родовими. Оскільки, те що з розвитком суспільних відносин президент та монарх отримали нові повноваження, розширилося їхнє сприйняття в суспільстві та їх статус, це не скасовує того що вони є родовими до поняття «глави держави».

Для розуміння статусу глави держави варто розглянути порядок набуття та припинення його повноважень, який є закріплений у кожній державі. Це повинно регулюватися на конституційно-му рівні, оскільки є важливою складовою функціонування інституту влади державного механізму й держави в цілому. У порядку набуття та припинення повноважень глав держав Німеччини, Франції та Польщі є багато особливостей. Хоч ці держави за формою правління є республіками, в них є багато різного, і в цьому можна переконатися навіть через інститут глави держави.

Порядок обрання глав держав та припинення їх повноважень варто розглянути у вигляді порівняння. Можна виокремити такі відмінні риси глав держав Німеччини, Франції та Польщі:

а) у Німеччині влада Президента у державі є слабшою, на відміну від глав держав Франції та Польщі. Досить велику роль у ФРН відіграє саме канцлер, але це є цілком очевидно, зважаючи на історію цієї держави;

б) вибори Президента у Франції та Польщі відбуваються шляхом таємного голосування на загальних, рівних та прямих виборах за мажоритарною системою абсолютної більшості. Вже у Німеччині президента обирає не народ, а Федеральний конвент, що складається з представників Нижньої палати Федерального Парламенту та парламентів земель, абсолютною більшістю голосів [4, с. 6-7; 5, с. 127; 6, с. 54]. Через обрання Президента Німеччини депутатами Бундестагу багато хто помилково вважає ці вибори двоступінчастими. Але їх відмінність полягає у тому, що у двоступінчастих виборах, народ обирає цих виборщиків безпосередньо перед самими виборами глави держави, і вони разом не належать до жодної з гілок влади;

в) у Франції та Польщі передбачено два тури виборів, якщо у першому кандидат не отримає більше половини голосів виборців, а у ФРН також передбачений третій тур виборів, якщо в попередніх кандидат не отримає абсолютної більшості голосів Федерального конвенту, то для обрання Президента достатньо буде відносної кількості голосів [4, с. 7; 5, с. 127; 6, с. 54];

г) вимоги до кандидатів на посаду глави держави у Німеччині та Польщі є чітко визначені, й прописані в Конституції, на відміну від Франції, де вимоги випливають з інших статей Конституції, норм законів та загальноприйнятих правил;

г) віковий ценз для можливості очолити державу у цих країнах різний. У Німеччині на день голосування кандидату на посаду глави держави має виповнитися 40 років, у Польщі – 35 років, а у Франції достатньо мати активне виборче право, тобто мати 18 років [6, ст. 54; 5, ст. 127];

д) Німеччина, Франція та Польща також мають різні строки проведення виборів до закінчення терміну повноважень глави держави – 30 днів, 20 днів та 75 днів відповідно [6, ст. 54; 4, ст. 7; 5, ст. 127];

е) у Німеччині передбачено самовисування особи у кандидати на посаду глави держави, на відміну від Польщі, де кандидата повинні висунути 100 тисяч громадян та Франції, де кандидат повинен мати підтримку від 500 кваліфікованих виборців [5, ст. 127; 7, с. 192];

е) особливістю Німеччини та Польщі на відміну від Франції є те, що обраний кандидат отримує повноваження глави держави після складання відповідної присяги, яка передбачена у конституціях держав. Також присяга містить релігійне звернення – «Тож, допоможи мені, Боже», що також свідчить про релігійність цих держав;

ж) у Німеччині, на відміну від Франції та Польщі прописані вимоги щодо несумісності, порушивши, які кандидат може бути позбавлений своїх повноважень достроково. Зокрема, ці вимоги стосуються настання причин, які унеможливають виконання главами держав своїх повноважень, а саме неможливості займати інші оплачувані посади, проводити комерційну діяльність, входити до складу керівництва, організацій, установ, що мають на меті отримання прибутку [6, ст. 55].

Варто зазначити те, що незважаючи на досить велику кількість розбіжностей між державами, вони мають також і спільні риси щодо порядку обрання та припинення повноважень глав держав:

а) Серед вимог, які ставляться до кандидата немає цензу осілості, проте ставиться вимога щодо обов'язкового громадянства відповідної держави, а також вимога мати обов'язкове активне виборче право;

б) термін повноважень глав держав та можливість його переобрання у Німеччині, Франції та Польщі становить п'ять років з можливістю переобрання лише раз [6, ст. 54; 4 ст. 6; 5, ст. 127];

в) передбачено дострокове усунення глави держави від виконання обов'язків, зокрема й органами конституційної юрисдикції. У Німеччині Президент може бути усунений в порядку імпичменту Федеральним конституційним судом, у Франції рішення щодо припинень повноважень приймає Конституційна рада, у Польщі – Державний Трибунал [6, ст. 61; 4, ст. 68; 5, ст. 131].

Не менш важливою складовою, яка необхідна для повноти отримання повного аналізу статусу глав держав у цих країнах є обсяг повноважень, якими вони наділяються. Саме від обсягу цих повноважень залежить роль інших органів в державному механізмі, функціонування держави на міжнародній арені та її майбутнє в цілому. Обсяг повноважень очільників держав повинен бути визначений конституціями. Довгий час глава держави мав необмежені повноваження та міг мати законодавчі повноваження, очолювати судову владу та мати інші повноваження, які зараз належать іншим органам в державному механізмі. Для кращості розуміння та зручності розмежування повноважень, їх варто розглядати через функції глави держави.

Зазвичай функції очільника держави поділяють на внутрішні та зовнішні. Але існує більш розширена їхня класифікація, а саме функції глави держави можна поділити на об'єктні та владні. До об'єктних функцій можна віднести внутрішні функції, зокрема, політичну, економічну, та культурну, а також зовнішні функції такі як зовнішньополітична та оборонна. Серед владних функцій глави держави виділяють загальні функції, до яких входять представницька й правотворча, та спеціальні функції, до яких належать гарантійна та виконавча функції [3, с. 179–182].

Однією з функцій глави держави є політична. Це не дуже поширена функція очільника у державах світу, але за неї варто згадати під час розгляду повноважень глав держав. Глава Німеччини у межах цієї функції він підписує прийняті закони, які не суперечать Конституції [6, ст. 82]. Глава держави у Франції повинен затвердити прийнятий Парламентом закон своїм підписом або ж відправити його на доопрацювання. Президент Франції має право законодавчої ініціативи у Парламенті, яке здійснює опосередковано через Прем'єр-міністра та право звернення з посланнями до Парламенту [4, ст. 10; 1, с. 241]. Вже Президент Польщі на відміну від Президента Німеччини та Франції може надавати громадянство держави або дозвіл виходу з нього. Проте, він як і Президент Франції може звертатися до Парламенту Республіки з посланнями та має право законодавчої ініціативи [5, ст. 137, ст. 118].

Зовнішньополітична функція є однією з найважливіших функцій глави держави, і тому в її межах очільникам зазвичай надається широке коло повноважень. У Німеччині, Франції та Польщі повноваження глав держав у межах цієї функції є схожими. Президент Німеччини має повноваження щодо представлення держави на міжнародній арені, укладання договорів з іншими державами від імені Федерації, яке зводиться до їх підпису та прийняття іноземних послів [6, ст. 59]. Глава держави у Франції як і у Польщі також призначає надзвичайних послів в іноземних державах та акредитує їх, веде переговори з представниками іноземних держав, укладає та ратифікує міжнародні договори [4, ст. 14, ст. 52; 5, ст. 133].

Оборонна функція глави держави, як і зовнішньополітична теж є однією з найважливіших функцій. Армія є важливою складовою повноцінного функціонування держави, і хто як не очільник держави повинен мати повноваження щодо регулювання Збройних Сил. Звичайно, ці повноваження повинні бути обмежені іншими органами державної влади. Інакше державі може загрожувати розпуск та занепад Збройних Сил, а зрештою й руйнування самої держави, оскільки без армії є великий ризик втратити державність.

Використання Збройних Сил може відбуватися тільки під керівництвом лідерів, які обрані демократичним шляхом. Відповідно, на цих лідерів покладається відповідальність за дії армії. Оскільки армія є компонентом політичної системи, яка підтримує владу в державі, а не протиставляється їй. А отже, Збройні Сили потрібно контролювати тією особою, яка стоїть на верхівці державного механізму. Тобто, з цього випливає, що глава держави повинен виступати не тільки головнокомандувачем, але й гарантом використання Збройних Сил виключно для захисту держави [8, с. 67].

Варто зазначити, що досить в багатьох державах притримуються того, що головнокомандувачем Збройних Сил є саме глава держави. Проте, в Німеччині Федеральний Президент не має таких повноважень, оскільки командування Збройними Силами держави покладено на Федерального міністра оборони. Проте, Президент може оголосити надзвичайний стан у разі нападу, на прохання Уряду та за згодою Бундесрату [6, ст. 65а, ст. 81, ст. 115а]. На відміну від Німеччини, у Франції глава держави є головнокомандувачем Збройних Сил та головує у Вищих радах і Комітетах Національної оборони [4, ст. 15].

У Польщі також вказано, що Президент є верховним головнокомандувачем Збройних Сил держави. Проте, цікавим є те, що у мирний час він визнаний головнокомандувачем опосередковано через міністра національної оборони, а під час війни він призначає головнокомандувача за по-

данням Прем'єр-міністра. Якщо розібратись детальніше, то можна визначити, що фактично глава Польської Республіки не є верховним головнокомандувачем Збройних Сил, це підтримується тільки символічно. На підтвердження цього можна сказати те, що запровадити воєнний стан в державі Президент може лише за поданням виконавчого органу держави. Реальний зміст влади Президента Польської Республіки над Збройними Силами проявляється в гарантуванні та контролі її політичної нейтральності, функціонуванні відповідно до вимог демократичної держави та її використанні лише для захисту від збройного нападу [5, ст. 134; 8, с. 67–69].

Функція представництва повинна бути присутня у глави держави кожної з країн, оскільки вона безпосередньо вказує на те, що глава держави представляє цю державу на міжнародній арені та діє в інтересах народу цієї держави. Глави держав Німеччини, Франції та Польщі є представниками своїх держав.

Не менш важливою функцією глави держави є правотворча. Саме в межах виконання цієї функції очільники держав можуть видавати певні нормативно-правові акти. Глава держави ФРН, відповідно до Конституції, може видавати нормативно-правові акти, але вони набувають сили лише після контрасигнації канцлера або компетентного міністра [6, ст. 59]. Президент Франції теж уповноважений видавати нормативно-правові акти, але вони, як і акти Президента ФРН потребують контрасигнації Прем'єр-міністром або відповідальним міністром [4, ст. 19]. У правотворчій функції глави держави Польщі є передбачено видання декількох видів нормативно-правових актів, а саме постанови та розпорядження, рішення щодо виконання своїх обов'язків, офіційні акти, які потребують контрасигнації [5, ст. 142, ст. 144].

Важливою також є гарантійна функція глави держави. У Німеччині не передбачено того, що Президент виступає гарантом. Вже у Франції статтею 5 Конституції сказано, що: «Він є гарантом національної незалежності, територіальної цілісності і додержання міжнародних договорів» [4, ст. 5]. З цього випливає, що Президент, здійснюючи свої повноваження, повинен забезпечити незалежність Французької Республіки та її територіальну цілісність через те, що він є головнокомандувачем Збройних Сил. Якщо розглядати Польську Республіку, то Конституція чітко передбачає, що Президент є гарантом безперервності державної влади [5, ст. 126].

Щодо виконавчої функції очільника держави, то вона передбачає, що глава держави може належати до виконавчої гілки влади, очолювати її та належати до інших органів виконавчої влади. Як передбачено Конституцією Німеччини – Федеральний Президент Німеччини не може бути членом уряду, тобто можна зробити висновок, що глава держави не виконує повноважень пов'язаних з виконавчою функцією [6, ст. 55].

У Франції у межах виконавчої функції Президент наділений значно ширшими повноваженнями на що вказує також і те, що Франція є напівпрезидентською республікою. Зокрема, глава держави головує у виконавчому органі Франції, має право призначати та припиняти повноваження Прем'єр-міністра й інших членів Уряду Франції за пропозицією призначеного Прем'єр-міністра, підписує урядові ордонанси [4, ст. 8, ст. 9, ст. 13]. Саме у Франції главу держави визначено арбітром. Тобто, коли виникають розбіжності між гілками влади, Президент повинен урегулювати це питання. Але також, глава держави головує в Уряді. Можна сказати, що він фактично очолює виконавчу владу, а положення ст. 21 Конституції Франції, яке вказує на те, що Прем'єр-міністр керує діяльністю Уряду залишається лише формальністю. На основі цього розвинувся так званий дуалізм влади у Французькій Республіці [9, с. 5-6; 4, ст. 21; 1, с. 193-194].

У Польщі глава держави також відіграє важливу роль у виконавчій владі. Відповідно до статті 10 Конституції Польської Республіки – Президента разом із Радою Міністрів віднесено до виконавчої влади. Але на відміну від Франції, глава держави не головує в Уряді Польщі. Йому належить прерогатива призначати Прем'єр-міністра Польщі [5, ст. 10, ст. 154].

Також варто звернути увагу на взаємодію глави держави з органами судової влади. У Німеччині Президент призначає суддів на посади та звільняє з них, має право помилування засуджених [6, ст. 60]. Президент Франції відіграє велику роль у функціонуванні конституційного органу, оскільки він призначає третину членів від складу Конституційної Ради та визначає її Голову. Також главі держави надано право здійснювати помилування щодо окремої особи [4, ст. 56, ст. 17]. Президент Польщі також має право на помилування окремих осіб [5, ст. 139].

Висновки. Глава держави є одним із ключових елементів у механізмі державної влади, що виконує важливу політичну, представницьку та координаційну функції. Статус глави держави пройшов тривалий шлях історичної еволюції – від сприйняття правителя як уособлення боже-

ственної волі або прямого представника Бога до сучасного розуміння його ролі як представника інтересів народу, гаранта державного суверенітету і стабільності державної влади. Зазначена трансформація пов'язана зі зміною суспільно-політичних цінностей, демократизацією суспільств та розвитком конституційних інститутів.

В історії Німеччини, Франції та Польщі становлення інституту глави держави відбувалося в умовах особливих соціальних, політичних та правових традицій. Кожна із досліджуваних держав пережила різні політичні режими, які сформували особливості сучасного конституційно-правового статусу президентів. На сьогодні порядок обрання та припинення повноважень глав держав у цих країнах має специфічні особливості, зокрема, це стосується вікового цензу кандидатів на посаду президента, права на самовисування, нормативних обмежень щодо сумісництва посад, а також порядку та підстав застосування процедури імпічменту.

Аналізуючи компетенцію глав держав Німеччини, Франції та Польщі, можна зробити висновок про відмінності у масштабі та змісті їх повноважень. Зокрема, президент Німеччини має більш обмежений обсяг повноважень порівняно з президентами Франції та Польщі, особливо у сферах виконавчої влади та оборони, що пояснюється особливостями конституційної моделі ФРН, де глава держави виконує переважно репрезентативні функції, а реальна виконавча влада концентрується в руках Федерального канцлера. Натомість президенти Франції та Польщі відіграють значно активнішу роль у здійсненні внутрішньої та зовнішньої політики та мають суттєвіші повноваження у сфері оборони, призначенні уряду, впливі на законодавчий процес та зовнішньополітичних рішеннях.

Відтак, порівняльний аналіз статусу та повноважень глав держав Німеччини, Франції та Польщі дозволяє краще зрозуміти специфіку державного устрою кожної із цих держав. Враховуючи, що глава держави взаємодіє з усіма гілками влади – законодавчою, виконавчою і судовою, – його статус є маркером рівня демократичності, централізації чи децентралізації влади в державі, а також відображає загальну модель політичного управління.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Белов Д.М., Бисага Ю.М. Досвід конституційно-правового регулювання інституту президента в зарубіжних країнах: монографія. Ужгород: Ліра, 2007. 275 с. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/5095>.
2. Задорожня Г.В. Конституційно-правовий статус глави держави в Україні та зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: дис ... д-ра юрид. наук: 12.00.02 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2016. 484 с. URL: <https://elar.naiau.kiev.ua/items/7e1fe223-b160-4252-aa30-a68f14c5ef39>.
3. Сухонос В.В. Конституційно-правовий статус глави держави: порівняльний аспект: дис ... д-ра юрид. наук: 12.00.02 / Національна академія наук України. Київ, 2011. 400 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79685>.
4. Конституція Франції: станом на 1 січня 2015 р.: відповідає офіц. тексту. 1958. Ст. 89. URL: https://www.conseil-constitutionnel.fr/sites/default/files/as/root/bank_mm/constitution/constitution.pdf.
5. Конституція Польщі 1997 р. Ст. 243. URL: <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm>.
6. Конституція Німеччини 1949 р. Ст. 146 URL: https://www.constituteproject.org/constitution/German_Federal_Republic_2012.
7. Романюк А.С. Порівняльний аналіз політичних систем країн Західної Європи: інституційний вимір: дис ... д-ра політ. наук: 23.00.02 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2008. 491 с. URL: <https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Final-tekst-WU.pdf>.
8. Марчук М. Конституційно-правові засади діяльності Президента Республіки Польща у військовій сфері. *Національний юридичний журнал: теорія і практика*. 2015. С. 66–70. URL: <http://www.jurnalujuridic.in.ua/archive/2015/6/14.pdf>.
9. Волощук О.Т. Конституційно-правові аспекти взаємовідносин глави держави і уряду у сучасних державах. *Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*. 2014. 13 с. URL: <https://periodicals.karazin.ua/jls/article/view/1689>.